

hatását is. Óva int olyan látszatmegoldásoktól, mint az alkohol és a dohányzás. Mindent gyakorlati példákon keresztül kíván bemutatni.

A Foglalkozási ártalmak és korai megelőzésük lehetőségei című fejezet időszerű problémákkal foglalkozik, olyan kérdéseket boncol, melyekről valóban beszélni kell. Tanulmányában a szerző a szakiskolásoknál végzett felmérésből indul ki, ami szerint a növendékek 80 százaléka szenved az elfáradástól, s ez ellen a legtöbben olyan szerekhez nyúlnak, mint a kávé, a tea, a különböző vitaminkészítmények, valamint a cigaretta. A munkabírás ellen veti fel a napi közlekedés problémáját, az elégtelen alvást, a pihenés hiányát, továbbá a rendszertelen táplálkozást és a kevés folyadékbevitelt. Sajátos munkaterhelésként kezeli a gyakorlás, bemelegítés kérdéskörét is.

A könyvben olvasható tanulmányok egytől egyig eredményes kutatásokkal bizonyítják a Kovács-módszer hatékony szerepét és pozitív hatását. Minden egyes tanulmány megfelelően illusztrált, színes fotókkal és táblázatokkal teszi érthetőbbé az adott témát. A tanulmányokat sok esetben kérdőíves vizsgálatok eredményei támasztják alá, a statisztikai számadatok önmagukért beszélnek. Minden esetben

könnyen adaptálható gyakorlatokkal teszi érdekessé és könnyen emészthetővé az elméleti ismereteket, amit mi sem bizonyít jobban, mint hogy zeneiskolás gyermekem is örömmel, nagy érdeklődéssel forgatta, olvasta a könyvet, sőt kipróbálta a benne található gyakorlatokat is. A kötet végén található irodalomjegyzék az érdeklődő pedagógusok, kutatók számára is remekül használható, sőt kiemelendő, hogy a zongoristákról szóló tanulmányban kottára is hivatkozik a szerző.

A Kovács-módszer valóban komplex, emberközpontú módszer, melynek legfőbb célkitűzése – és mindegyik tanulmány ezt kívánja hangsúlyozni és igazolni –, hogy a növendék sikeres zenész és egyben boldog ember legyen. A kötet egy természetes módon elérhető módszert mutat be a szabad zenei kifejezés érdekében.

Pásztor Zsuzsanna (2007, szerk.): *Új utak a zeneoktatásban. A Kovács-módszer alkalmazása a kezdetektől a foglalkozási ártalmak megelőzéséig*. Trefort Kiadó, Budapest.

Avedikian Viktória
Budapest

Debreczeni Tibor új könyvéről

Az amatőr színjátszás, versmondás, drámapedagógia legendás nagy alakja, Debreczeni Tibor most egy kötetben jelenteti meg a legutóbbi 10 év munkájának termését. A könyv címe (*És élmény és vers és próza*) utal a szerkezetére. Az első rész naplójegyzeteket, második vers-, a harmadik prózaelemzéseket tartalmaz. A naplójegyzetek anyagát a tanórai, színjátszó és olvasmányélmények adják. A három élesen elkülönülő részt a szerző személyisége, gondolatai, emberi, tanári vívódásai fogják össze.

A tárgyalt szerzők közt ott vannak klasz-zikusaink (Petőfi, Arany, Ady, Kosztolá-

nyi, Juhász Gyula, József Attila, Szabó Lőrinc, Tamási Áron, Nemes Nagy Ágnes, Nagy László, Örkény, Mándy, Pilinszky, Weöres), a rendszerváltást megelőző, de már lezárult életművel rendelkező alkotók (Ratkó József, Petri György, Császár István, Baka István, Lázár Ervin) és a jelen művészei közül Rab Zsuzsa, Kányádi Sándor és Dobozsi Eszter. Találunk az elemzett művek közt gyerekeknek szóló nép- és műmeséket, mondákat is – *A csodaszarvas*, *A nap, a hold és a csillagok megszábadítója*, *Dávid és Góliát*, *Egyszer volt Budán kutyavásár*, *A rendíthetetlen ólomkatona* –, de az idősebb befogadókat meg-

célzó alkotásokat is. Tehát a könyvet az a pedagógus is haszonnal forgathatja, aki a kicsi gyerekekkel, de az is, aki nagyobbakkal, akár felnőttekkel is foglalkozik.

Véleményem szerint a töket nem akkor éri el a célját, ha az egyes tanárok, versmondók, rendező kollégák hünen lemásolják az adott feldolgozásokat, hanem abban az esetben, ha az élményközpontú irodalomoktatás filozófiáját és a módszer alapját adó „drámás” eszközöket megismerik és elfogadják, és újabb, saját ötletekkel egészítik ki a könyvben található anyagot.

Az élményközpontú tanítás magára a befogadóra koncentrál, és az irodalmi mű kibontásakor a személyes élmény felszabadítására törekszik; úgy gondolja, hogy a mű legfontosabb emberi üzenete: önmagunk megismerése. A könyvben olvashatjuk Örkény István sorait az író és az olvasó kapcsolatáról: „Amit az író nem mond ki, azt az olvasó képzelete egészíti ki. És ez végül olyaná válik, mint egy közös játék, egy újfajta társasjáték író és olvasó közt, amelyben persze sohasem párhuzamosak az érzések, mert mindnyájan más élményeket hozunk magunkkal, és egy-egy szó, gondolat mást indít el bennünk.” A pedagógus törekszik arra, hogy elindítsa tanítványaihoz a személyes élmények asszociációs sorát, amelynek eredményeképpen felfedezik a mű által önmagukat, sőt azért is fáradoznia kell, hogy tanítványai képesek legyenek önmaguk felismerésének megfogalmazására is.

A legmegfelelőbb módszer e cél eléréséhez a cselekedtető, bevonódásra, érintettségre, saját élményre törekvő drámapedagógia. „Úgy ítélt meg ugyanis, hogy az üzenetkereső műelemzésnek nincs a drámapedagógiánál eredményesebb megközelítési módja” – írja könyve előszavában Debreczeni. A szerző számtalan módon közelíti az adott műveket tanítványaihoz. Például: asszociációk a címről, a mű szövegét, hangulatát mélyítő mozgó- és állóképalkotások, állóképek címadása, rajzolás, zenei aláfestés, személyes jellegű beszélgetések, önismereti játékok, a műből vett végszóra épülő kiscsoportos improvizációk, interjú a szerzővel („forró

szék” nevű drámapedagógiai konvenció), az adott esemény múltjának, jövőjének feltárása, analógiák alapján improvizációs életjátékok, vitaforum („fórumszínház”), kerekasztal-beszélgetés, viszonyok, konfliktusok, sorsfordulók feltárása, szereplők bőrébe bújás, bírósági tárgyalás, újságcikk írása a történekről stb.

A könyv minden mondatán átsüt a gyakorlat: a konkrét tanítási (a nagykorú református tanítóképzőben végzett, napjainkban is folyó, mindennapos munka) és a versmondói, rendezői élmények. Több évtized tapasztalataiból nyert tudás támasztja alá a leírtakat: a Debreczeni Tibort érő benyomások egymásra rétegződnek, hiszen olvashatunk vallomásokot arról is, hogyan mondott egy verset 60 éve, és hogyan most, 80 évesen.

A könyv, mint az irodalmi művek is, az értő olvasás és a tanítás során kezdheti el tényleges életét. Az élményközpontú irodalomoktatást a gyakorlatban lehet igazából megismerni, elsajátítani, és ott lehet elsajátíttatni is. Szerencsére nem lehet szolgáian lemásolni ezeket az órákat, hiszen minden óra más lesz, mert épp akkor és ott jön létre, az óra résztvevőinek munkája által. (Ha valaki konkrét tréningekre, műhelymunkákra kíváncsi, a tanácsom az, hogy vegye fel a kapcsolatot a Magyarartanárok Egyesületével vagy a Magyar Drámapedagógiai Társasággal.)

Debreczeni könyve segítséget ad művek kiválasztásában és azok tanításában, elméleti és egyben konkrét mintát ad arra, hogyan lehet a legfiatalabb nemzedékekhez közel vinni az irodalmat.

És szükség is van erre, mert a befogadásra figyelő tanárok így megerősítést kapnak, a többiek pedig ötletet, kihívást arra, hogy ars poeticájukat és módszereiket felülvizsgálják. Szülőként jól tudom, hogy nem mindenkire jutott el a Debreczeni Tibor neve által fémjelzett irodalomoktatás. Van, ahol csak a tanár láthat meg a versben valamit, van, ahol a dolgozatbeli verselemzésre való készülés az interneten való szövegkeresést, szövegollózást és a titkos lapcserét jelenti, van, ahol a gyerekek nem tudnak, nem mernek

se szóban, sem írásban nyilatkozni egy irodalmi alkotásról, mert már számtalanszor leintették őket, aláhúzták szavaikat, mert az elvárás az, hogy a tanár vagy a tankönyv szövegét adják vissza. (Vagy legalább valamilyen irodalminak tűnő, nagystilú, életidegen szöveget.) Miért nem találhatják meg saját érzelmeiket, saját szavaikat, miért erőltetünk rájuk mind nyelvileg, mind gondolatilag idegen kife-

irodalom, elérve célját, beépüljön gyermekeink életébe.

Debreczeni Tibor (2009): *És élmény és vers és próza.* Academia Ludi et Artis – Magyar Versmondók Egyesülete, Budapest.

Tölgyessy Zsuzsanna

Esztergom, Pázmány Péter Katolikus Egyetem

A neveléstörténet-írás új útjai

„...a pedagógia számára legtanulságosabb saját történetének tanulmányozása...” – idézi Karl Gottlob Hergangot Németh András tanulmányában, A neveléstörténet-írás új útjai című kötetben (30.). Az Egerben megrendezett szimpózium előadásai azonban nemcsak a neveléstörténet mint tudományág történetének kutatására koncentráltak, hanem új módszerek és kutatási témák bemutatására is törekedtek.

A Magyar Tudományos Akadémia Pedagógiai Bizottságának Neveléstörténeti Albizottsága által szervezett, az Egeri Hittudományi Főiskolán megtartott kétnapos konferencián elhangzott 15 előadás szerkesztett anyagából álló tanulmánykötet rendkívül izgalmas és színes képet tár az érdeklődő olvasó elé. Több tanulmány foglalkozik az új kutatási témaként megjelenő 1950-es évek magyar neveléstörténet-írásával, emellett képet kaphatunk a magyarországi neveléstudomány kibontakozásáról az 1930-as évekig bezárólag éppúgy, mint a Herbart-recepció historiográfiai kutatásának új eredményeiről. A bemutatásra kerülő számos új kutatási eljárás közül pedig ki kell emelni a kánonelemzés, a diskurzuselemzés, a kollektív biográfia vagy propozográfia, az elitkutatás, a történeti szociológiai kutatás, a számítógépes diskurzus- és tartalomelemzés és az ikonográfia módszereit. Egyúttal betekintést nyerhetünk nemzetközi neveléstörténeti kutatásokba is a konferencián részt vevő grazi és berlini professzorok írásain keresztül.

Németh András egy sajátos új kutatási metódust, a kánonelemzést alkalmazva

mutatja be a neveléstörténetnek a Magyarországon a 19. század második felében egymás mellett megjelenő, ám elkülönülő két pedagóguscsoport, a népiskolai tanítók és a felsőbb iskolák tanárai képzésében betöltött szerepét. Ezzel párhuzamba állítva az olvasó elé tárja a neveléstörténet tantárggyá válásának és a hazai egyetemeken a diszciplína kutatásával foglalkozó tudományos műhelyek kialakulásának folyamatát az 1930-as évekig.

Podráczky Judit tanulmányában az 1891-es kisdedővási törvény születésének körülményeit elemzi a parlamenti vita felszólalásainak tükrében. Mindehhez a diskurzuselemzés módszerét használja, mellyel a parlamenti hozzászólások, megnyilatkozások, a vitaszerepek alakulásának vizsgálatán keresztül kevésbé vagy egyáltalán nem hangsúlyozott összefüggésekre derül fény. Az írásban konkrét példán keresztül bemutatott módszert a szerző alkalmasnak tartja ezenkívül oktatáspolitikai megközelítésű történeti kutatásokban, az iskola belső világának feltérképezésében, illetve sajtóviták elemzésénél való alkalmazásra is.